بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق
سەرۆکایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار
ژمارە (20) ساڵی ٢٠٠٨

یاسای پاراستن وچاككردنی ژینگە لە هەرێمی كوردستان - عێراق

بە پێی بڕگەی (١) ی ماددەی (١٠) ی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەموارکراو و بە پاڵپشتی ئەو یاساكارییەی ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان – عێراق كردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (27) لە 11/6/٢٠٠٨ بڕیارماندا بە دەركردنی:

یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی ٢٠٠٨
یاسای پاراستن وچاككردنی ژینگە لە هەرێمی كوردستان - عێراق
دەروازەی یەكەم
پێناسەو ئامانج و پرەنسیپی گشتی
بە شی یەكەم
پیناسەو ئامانجەكان

ماددەی یەکەم :

مەبەست لەو دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە :

یەکەم : هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم : وەزارەت: وەزارەتی ژینگە لە هەرێم.

سێیەم : وەزیر: وەزیری ژینگە لە هەرێم.

چوارەم : ئەنجومەن: ئەنجومەنی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە هەرێمدا .
پێنجەم : سەرۆك: سەرۆکی ئەنجومەنی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە هەرێم دا.
شەشەم : ئەنجومەنی پارێزگا: ئەنجومەنی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە پارێزگاکانی هەرێم .
حەوتەم : سندوق: سندوقی پاراستن وچاککردنی ژینگە لە هەرێم دا .
هەشتەم : ژینگە : ئەو دەورو بەرە ژیانبەخشەیە کە پێکهاتووە لە بوونەوەرە زیندووەکان لە مرۆڤ و ئاژەڵ و رووەك و پێکهاتەکانی گیاندارەکان و هەرچی دەوری داوە لە ئاووهەواو ، خاك و ئەوەی لە خۆی دەگرێ لە ماددەکانی رەق وشلەو گازەکان و ئەو دامەزراوە جێگرو جوولاوانەی کە مرۆڤ لە سەریدا بنیاتی دەنێ .
نۆیەم : پیسبوونی ژینگە : هەرگۆرانکاریەکی راستەوخۆ یان نا راستەوخۆ لە پێکهاتە یان لە تایبەتمەندی ژینگە ببێتە هۆی زیان گەیاندن پێی یان هاوسەنگییە سروشتییەکەی بشێوێنێ.
دەیەم : پیسکەرەکانی ژینگە : ماددە رەقەکان ، یان شلەکان یان گازییەکان یان ژاوە ژاو یان هۆکارە بایۆلۆژیەکان یان تیشکاوەرەکان یان گەرما یان لەرزینەکانی کە زیان بە ژینگە دەگەیەنن وهاوسەنگی سروشتی دەشێوێنن .
یازدەم : پاراستنی ژینگە : پاراستنی ژینگەو رێگە گرتن لە پیسبوون و تێکچوونی یان رێگە گرتن لێیان.
دوازدەم : چاککردنی ژینگە : پەرەپێدان و جوانکردنی رەگەزەکانی ژینگە.
سێزدەم : هەڵسەنگاندنی شوێنەواری ژینگەیی: دیاری کردن وشیکردنەوەو هەڵسەنگاندنی شوێنەواری پرۆژە یان دامەزراویان چالاکی نواندن لە سەر ژینگەو دیاری کردنی رێو شوێنەکانی پێویست بۆ رێگە گرتن یان سووککردنی شوێنەوارەکانی نەرێنی لە سەر ژینگەو داهاتە سروشتیەکان،ئەمەش لە سەر رەزامەندی نوانەن یان پێچەوانەکەی دەوەستێ.
چواردەم : ژاوە ژاو: ئەو دەنگانەی لە رینەوەکانیان لە سنووری رێپێدراوی خۆیان دەردەچن و بە پێرەو دیاردەکرێن.
پازدەم : ماددە ترسناکەکان : ماددە رەقەکان یان شلەکان یان گازیەکان تایبەتمەندی ترسناکیان هەیە وکاریگەری زیان بەخشیان لە سەر ژینگە هەیە،وەکو ماددە درمەکان یان ژەهراویەکان یان ئەوانەی توانای تەقینەوە یان سووتانیان هەیە یان تیشکاوەرە ئایۆنیەکان و شتی دیکەش .
شازدەم : خاشاك: ماددە رەقەکان یان شلەکان یان گازیەکانی کەڵکی بە کارهێنانیان پێوە نەماوە و ، نا هێڵدرێنەوە ، کە پاشماوەی جۆرەها چالاکیەکانن .
حەڤدەم : پارێزراوە سروشتیەکان : ئەو ناوچانەی تەرخان کراون بۆ پاراستنی جۆرەکانی دیاری کراولە بوونەوەرە زیندووەکان یان هەر سیستەمێکی ژینگەیی دیکە کە رێگە بە لابردنیان و کارتێکردنیان یان زیان پێ گەیاندیان یان لە ناوبردنیان نادرێت.
هەژدەم : زیندەوەرە هەمە جۆرەکان : جیاوازی و زۆریی بوونەوەرە زیندووەکان.
نۆزدەم : لایەنە حکومەتیەکان : لایەنی حکومەتی پەیوەندیدار بە ژینگەوە .

بیستەم : دامەزراوەکان : زەوی و بیناو دەزگا و ئامێرەکانی پێکی دەهێنن .
بیست و یەکەم : شوێنی گشتی :ئەو شوێنە ی بۆ پێشوازی کردن لە هەموو کەس یان بۆ توێژێکی دیاری کراو لە خەڵك بۆ مەبەستێك لە مەبەستەکان ئامادە کراوە.
بیست ودووەم:رەزامەندی ژینگەیی: بە ڵگەنامەیەکی فەرمییە وەزارەت دەریدەکات بە پێی رێگا بە ئەنجامدانی هەندێ چالاکی دیاری کراو لە لایەنی بیرو بۆچوونی ژینگەییەوە دەدرێت.
بیست وسێیەم : پێوانەکانی پاراستنی ژینگە :سنوور یان چڕبوونەوەی ئەو پیسکەرانەی کە رێگا نادرێت لە پێکهاتەکانی ژینگەدا بە سەریدا تێپەربن.
بیست وچوارەم : کارەساتەکانی ژینگەیی : رووداوەکانی کە لە فاکتەری سروشت یان کاری مرۆڤ پەیدا دەبن بە پێی ئەو پێوەرانەی کە بەرێنمایی دەردەکرێن زیانێکی گەورە بە ژینگە دەگەیەنن.

ماددەی دووەم :

ئامانجی ئەم یاسایە هێنانەدی ئەم مەبەستانەی خوارەوەیە :
یەکەم : پارێزگاری کردن لە ژینگەی هەرێم و پاراستنی و چاککردنی و پەرەپێدانی و رێگە گرتن لە پیسبوونی.
دووەم : پارستنی سروشت و تەندروستی گشتی لە مە ترسیەکانی چالاکی و کارە زیانبەخشەکان بە ژینگەو مرۆڤ .
سێیەم : پارێزگاریکردنی داهاتەکانی سروشتی و گەشە پێدانی و دەست پێوەگرتنی بەکارهێنانی .
چوارەم : سیاسەتی ژینگە بکرێتە بەشێکی دانەبڕاو لە پلانی گشتگیری گەشەپێدان لە هەموو بوارەکانی مرۆیی و پیشەسازی و کشتوکاڵی و ئاوەدانکاری و گەشت وگوزاری و شتی دیکە.
پێنجەم : بەرز کردنەوەی ئاستی وشیاری ژینگەیی و قووڵکردنەوەی هەست بە لێپرسینەوەی تاك و کۆمەڵ بۆ پاراستنی ژینگە و چاککردنی و هاندانی هەوڵە خۆ بەخشراوەکان لەو بوارەدا.

بەشی دووەم

پرەنسیپە بنەرەتیەکان و حوکمەگشتیەکان

ماددەی سێیەم :

یەکەم: هەموو مرۆڤێك مافی هەیە لە ژینگەیەکی هێمن و پاکدا بژی و ئەرکی هەموو کەسێکیشە کار لە پێناو پاراستنی ژینگە و پاکییەکەیدا بکات.
دووەم: مەسەلەی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە کرداری پلاندانانندا لەسەر ئاستی یاساکاریی و بەرنامە و نەخشەی پەرەپێدان بۆ هەموو کەرتە جیاوازییەکان لە هەرێمدا رەچاو دەکرێ.
سێیەم: پێویستە هەموو دەزگاکانی پەروەردە و ئەکادیمی لە هەرێم چ گشتی و چ تایبەتی بەرنامەی پەروەردەیی ژینگەیی بخەنە نێو پرۆگرامەکانیان ئەمەش بە هەماهەنگی دەبێ لەگەڵ وەزارەتدا.
چوارەم: پێویستە لەسەر رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و دەزگاگشتیەکان و تایبەتیەکان کە لە مەیدانی پەروەردە و فێرکردن و مەشق و لێکۆڵینەوە و راگەیاندن و رۆشنبیریی و ئەوقاف و

ئەوانی تر کاردەکەن هەوڵ لە پێناو بڵاوکردنەوەی رۆشنبیریی و هوشیاریی ژینگەیی لە هەرێمدا بدەن.

پێنجەم: پێویستە لەسەر هەموو لایەنە کارگێڕییەکان ، هەر یەکە و بە پێی تایبەتمەندیی خۆیان کار لە پێناوی کەمکردنەوەی بەکارهێنانی داهاتە سروشتیەکان بۆ هینانەدی گەشەپێدانی بەردەوام بکەن.

شەشەم: پێویستە لەسەر دەزگا تەندروستیەکان و دەزگای پێوان و کۆنترۆڵی جۆری پرنسیپەکانی تەندروستی ژینگەیی لە پرۆگرامی کارەکانیان دا رەچاو بکەن.

حەوتەم: وەزارەت بۆی هەیە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە نێو دەوڵەتییە نا حکومیەکان لە بواری پاراستن وچاککردنی ژینگەدا بکات.

هەشتەم: پێویستە وەزارەت هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی ژینگەی عێراقیدا لە هەرچییەك پەیوەندیی بە رێککەوتنامە نێو دەولەتیەکانەوە هەیە، بکات.

دەروازەی دووەم
رێکخستن و پاراستن و چاککردنی ژینگە
بەشی یەکەم
ئەنجومەنی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە هەرێمدا

ماددەی چوارەم :

بە پێی ئەم یاسایە ئەنجومەنێك دادەمەزرێ بە ناوی (ئەنجەمەنی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە هەرێمدا) پەیوەندی بە وەزارەتەوە دەبێ، سەرۆکی ئەنجومەن یان رێپێدراوی نوێنەرایەتی دەکات، و لە هەریەك لەم ئەندامانە پێك دێت:-

یەکەم : وەزیر : سەرۆك .

دووەم : بریکاری وەزارەت : جێگری سەرۆك .

سێیەم : بەرێوەبەری گشتی کاروباری هونەری و پاراستن لە تیشکاوەر لە وەزارەتدا : ئەندام یا بڕیاردەر

چوارەم : بەرێوەبەرە گشتیەکان لە وەزارەتدا : ئەندام .

پێنجەم : نوێنەری وەزارەت و ئەو دەستانەی کە پەیوەندیدارن بە ژینگەوە کە وەزیر دەسنیشانیان دەکات بەمەرجێ لە پلەی بەرێوەبەری گشتی کەمتر نەبێ : ئەندام.

شەشەم : نوێنەری رێکخراوەکانی ژینگەی ناوخۆیی.

حەوتەم : وەزیر بۆی هەیە میوانداری هەر کەسێك پێی شیاو بێت،بکات، بۆ ئامادە بوونی دانیشتنەکانی ئەنجومەن لە کاتی پێویستی لە ناوەوەو دەرەوەی هەرێم و پرس و رایان پێ بکات بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

ماددەی پێنجەم :

ئەندامانی ئەنجومەن چاودێری جێبەجێ کردنی بڕیارو ڕاسپاردەکانی ئەنجومەن دەکەن لە وەزارەتەکانیان،و ڕاپۆرت لە بارەیانەوە ئامادە دەکەن و بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی بەرز دەکەنەوە.

ماددەی شەشەم :

وێڕای ئەو ئەرکانەی بەپێی یاسای وەزارەت بە ئەنجومەن سپێردراوە ، ئەم ئەرك و دەسەلاّتانەی خوارەوەی هەیە :-

یەکەم : پێشنیار کردنی سیاسەتی گشتی بۆ پاراستنی ژینگە لە هەرێمداو دەستنیشانکردنی ئامانج و کارە گرنگەکانی ژینگەتێیدا.

دووەم : دانپێدانان وپشت بەستان بە تایبەتمەندی و پێوانەکانی پێوەری ڕەگەزەکانی ژینگە .

سێیەم : دانپێدانانی مەرج و بەرزەفتکاریەکانی دەبێ لە دامەزراوو چالاکیەکاندا هەبێ کە کاریگەری زیانگەیاندنی لەسەر ژینگە هەیە یان دەبێتە هۆی تێکدانی هاوسەنگییەکەی.

چوارەم : دانپێدانانو پشت بەستن بەڕێنمایی و بڕیارو بەرزەفتکاریەکانی پێویست بۆ جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە و ئەوانەی بە هۆیەوە دەرچوون.

پێنجەم : یەککردنی پلانەکانی فریاکەوتن کە لایەنەکانی پەیوەندیدار بۆ ڕووبەڕووبونەوەی کارەساتەکانی ژینگە ئامادەی دەکات.

شەشەم : ئەنجامدانی ڕووپێوکردنی پێویست بۆ دەسنیشانکردنی شوێنەواری ژینگەیی کە لە ئەنجامی بەکارهێنانی چەکی قەدەغەکراوی نێودەولەتی یەوە لە هەرێم دا دروستبووە.

ماددەی حەوتەم :

یەکەم : هەردوو مانگ جارێك یان هەر کاتێك پێویست بوو ئەنجومەن دانیشتنەکانی گرێدەدا ، ئەویش بە بانگێشەی سەرۆك و، ڕادەی یاسایی کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن بە ئامادەبوونی زۆرینەی ئەندامان تەواو دەبێت.

دووەم : ئەنجومەن بەزۆرینەی دەنگی ئەندامە ئامادەبووەکان بڕیارەکان دەردەکاتو لەحالّەتی یەکسانبوونی دەنگەکان، ئەو لایەنەی سەرۆکی کۆبوونەوەکە دەنگی لەپالّی دەنگی ئەوان داوە، دەیباتەوە.

بەشی دووەم

ئەنجومەنی پاراستنو چاككردنی ژینگە لە پارێزگاكانی هەرێم

ماددەی هەشتەم :

لەهەر پارێزگایەکی هەرێمدا ئەنجومەنێك بەناوی (ئەنجومەنی پاراستنو چاککردنی ژینگە لە پارێزگادا)دادەمەزرێ و ئەنجومەنی پاراستن و چاککردنی ژینگە لە هەرێم پێکی دەهێنێت و پارێزگار یاخود جێگرەکەی لە کاتی ئامادە نەبوونی سەرۆکایەتی دەکات و ئەم ئەرك و دەستەلاّتانەی خوارەوەی هەیە:

یەکەم: بەدوا داچوونی جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی ئەنجومەن، ئەوانەی پەیوەندیدارن بە پارێزگاکەوە.
دووەم: رادەربڕین لە کێشەکانی ژینگەیی لە پارێزگاکەدا.
سێیەم: پێشنیارکردنی پلانی پاراستنی ژینگە و بەدوا داچوونی جێبەجێ کردنەکەی و پێشکەش کردنی راپۆرتی دەوری لە بارەی چالاکی یان واقیعی ژینگەیی لە پارێزگاکە بۆ ئەنجومەن.

ماددەی نۆیەم :

یەکەم : ئەنجومەنی پارێزگا مانگانە جارێك بەلانی کەم لەسەر بانگهێشتی سەرۆك یان جێگرەکەی کۆدەبێتەوە.
دووەم : رادەی یاسایی لە کۆبوونەوەکانی ئەنجومەنی پارێزگا بە ئامادەبوونی زۆرینەی ئەندامانی تەواو دەبێت.
سێیەم : ئەنجومەنی پارێزگا بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگی ئەندامە ئەمادەبووەکانی وەردەگرێ و لەکاتی یەکسانبووندا ئەو لایەنە دەیباتەوە کە سەرۆکی ئەنجومەنی پارێزگا یا جێگرەکەی دەنگی بۆ داوە.
چوارەم : کۆنووسی کۆبوونەوەکانی ئەنجومەنی پارێزگا مانگانە دەخرێتە بەردەم ئەنجومەن بۆ ئاگاداری و پەسندکردنی.
پێنجەم : ئەنجومەنی پارێزگا بۆی هەیە هەر پسپۆڕ و شارەزایەك میوانداری بکات بۆ وەرگرتنی راو بۆچوونیان لە بارەی کاروباری ژینگەییەوە بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێ.

بەشی سێیەم

سندوقی پاراستنو چاککردنی ژینگە لە هەرێم

ماددەی دەیەم :

یەکەم : لە هەرێمدا سندوقێك بەناوی (سندوقی پاراستنو چاککردنی ژینگە لە هەرێم)دادەمەزرێ بۆ خەرجکردن لێی بۆ پاراستنی ژینگەو چاککردنیو پارێزگاری کردن لە ڕەگەزەکانی لە چوارچێوەی هێنانەدی ئامانجو مەبەستەکانی کە لەدەقی ئەم یاسایەو پێڕەو ورێنماییەکان کە لە پێناویدا دەرچوون، هاتووە.
دووەم : سندوقەکە، کەسایەتیەکی مەعنەوی سەر بە خۆیی دارایی و کارگێڕی هەیەو ملکەکانی ملکی گشتین.
سێیەم : داهاتەکانی سندوقەکە لە مانەی خوارەوە پێك دێت:-

١-ئەو بڕە پارانەی لە بودجەی هەرێمەوە بۆی تەرخانکراوە.
٢-ئەو بڕە پارەو یارمەتیو بەخششو بەخشینانەی لەلایەن دەوڵەتانی بەخشەرو دەستەو کۆمەڵەو ڕێکخراوەکانی ناوخۆیی و هەرێمیو نێودەوڵەتیو دەستەو کۆمەڵەکانی ئەهلیو تایبەتیو تاکەکانەوە پێشکەش کراون.
٣-کرێ و ڕەسم و غەرامەکانی ژینگەیی کە بەپێی ئەم یاسایە وەرگیراون.

چوارەم : دیاریکردنی ڕێکارەکانی تایبەتیو پەیوەست بە پێکهێنانی سندوقو سپاردنو عەمبارکردنو سەرفکردنو لایەنەکانی خەرج کردنی داراییەکانی بەپێی ئەو ڕێنماییانەی کە ئەنجومەن بۆ ئەم مەبەستە دەری دەکات.

بەشی چوارەم
پلاندانانی ژینگەیی

ماددەی یازدەم :

یەکەم : بەپێی پێشنیازی ئەنجومەن، وەزارەت پلانێکی بنچینەیی بۆ پاراستنی ژینگە لە هەرێمدا دادەنیو ئەم پلانە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بڕیاری لێ دەدرێت.

دووەم : پلانی پاراستنی ژینگەی بنچینەیی ملکەچی ئەو چاو پێداخشاندنەوە دەوریە دەبێ کە هەردوو ساڵ جارێك وەزیر لەسەر پێشنیاری ئەنجومەن ئەنجامی دەدات و دان بەو هەموارکردنانەدا دەنرێ کە بەبڕیارێك لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەکرێت.

سێیەم : چاوپێداخشاندنەوەی دەوری بەپشت بەستن بەحاڵەتی ژینگەیی لە هەرێم ئەنجام دەدرێ لەگەڵ ڕەچاوکردنی پەرەسەندنەکانی جیهانی لە بوارەکانی زانستی و توێژینەوەو تەکنۆلۆژیادا.

بەشی پێنجەم
هەڵسەنگاندنی کاریگەری ژینگەییو ڕەزامەندییە ژینگەییەکان

ماددەی دوازدەم :

هەر کەسێکی سروشتی یان مەعنەوی، گشتی یان تایبەتی یان تێکەڵاو یان هەرلایەنێك دوای بەکاربوونی ئەم یاسایە دامەزرابێو چالاکیەك ئەنجام بدات کاریگەری لەسەر ژینگە هەبێت، پێویستە توێژینەوە لەسەر هەڵسەنگاندنی کاریگەری شوێنەواری ژینگەیی بۆ چالاکی و ئەو پڕۆژانە ئامادەبکات کە دایاندەمەزرێنێ و بۆ وەزارەتی بەرزبکاتەوە تا بڕیاری گونجاوی دەربارەوە وەربگرێ،بەمەرجێ توێژینەوەکە ئەمانە لە خۆی بگرێ:-

یەکەم : هەڵسەنگاندنی کاریگەریە ئەرێنیو نەرێنییەکانی پڕۆژەکە یان دامەزراوەکە یان کارگەکە لەسەر ژینگە.

دووەم : ڕێگا پێشنیارکراوەکان بۆ دوورکەوتنەوەو چارەسەرکردنی هۆکارەکانی پیسبوون، بەجۆرێك جێبەجێ کردنی مل کەچبوون بۆ ڕێنماییو بەرزەفتکاریەکانی ژینگە بێنێتە دی.

سێیەم : حاڵەتەکانی پیسبوونی لەناکاو و ئەگەر ئەو ئامادەکاریەی پێویستە بگیرێتەبەر.

چوارەم : بەدیلەکانی کە دەکرێ بۆ بەکارهێنانی تەکنۆلۆژیای پاکو خاوێنتری ژینگە بخرێتەکار.

پێنجەم : کەمکردنەوەی پاشماوەکانو خولاندنی (تدویر) یان سەرلەنوێ بەکارهێنانەوەیان.

شەشەم : هەڵسەنگاندنی تێچوونی سوودەکانو ئەو زیانە ژینگەییانەی کە پڕۆژەکە دروستی دەکات.

ماددەی سێزدەم :

وەزیر بۆی هەیە بەر لەبەرکاربوونی ئەم یاسایە داوا لەهەرکەسێکی سروشتی یان مەعنەوی یان هەر لایەنێکی کە هەبێ بکات کە چالاکیەك ئەنجام دەدات کاریگەری لەسەر ژینگە هەیە، تویژینەوەیەك بۆ هەڵسەنگاندنی کاریگەری پڕۆژەکانی لەسەر ژینگە ئامادەبکات، ئەگەر پێداویستیەکانی پاراستنی ژینگە ئەمەی ویست.

ماددەی چواردەم :

ئەنجومەن پێوانەو مواسەفاتو بنەما و بەرزەفتکاریەکانی پێویست بۆ دەستنیشانکردنی پڕۆژەو ئەو بوارانە دادەنێ کە ملکەچن بۆ تویژینەوەکانی هەڵسەنگاندنی کاریگەری ژینگەییو ئامادەکردنی لیستی ئەو پڕۆژانەو دانانی سیستەم وڕێکارەکانی هەڵسەنگاندنی کاریگەری ژینگەیی.

ماددەی پازدەم :

هەموو لایەنەکانی پەیوەندیدارو بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتو بەرلە بەدەستهێنانی ڕەزامەندی بۆ هەر پڕۆژەیەك، پابەنددەبن بەوەرگرتنی ئەم ڕێوشوێنو ڕێکارانەی خوارەوە:-

یەکەم : کارکردن بۆ قەدەغەکردنی کاریگەریەکانی نەرێنی ژینگە، کە رەنگە لە پڕۆژەکانیان یان لەو پڕۆژانەی دەکەونە ژێر سەرپەرشتی کردنیان یان ئەوانەی ڕەزامەندی دەربارەیانەوە دەردەکەن، دروست دەبن.

دووەم : وەرگرتنی هەموو ڕێکارێکی گونجاو بۆ مسۆگەرکردنی پیادەکردنی ڕێساکانی کە لەم یاسایەدا هاتوون، بەسەر پڕۆژەکانی و ئەو پڕۆژانەی کە دەکەونە ژێر سەرپەرشتی کردنیان، یان ئەوانەی رەزامەندییان لەسەر وەردەگرێ،لەوانەش ئەو پێڕەو وڕێنماییانەی کە بەپێی ئەم یاسایە دەردەکرێن.

سێیەم : چاودێریکردنو بەدواداچوونی پێڕەوو پێوانەکانی ژینگەیی و پابەندبوون پێیانەوە لە پڕۆژەکان یان ئەو پڕۆژانەی کە سەرپەرشتیان دەکات و، راپۆرتی دەوری دەربارەیان بە ئەنجومەن دەدات.

چوارەم : هەماهەنگی کردن لەگەڵ ئەنجومەن بەر لە دەرکردنی هەر ڕەزامەندییەك یان مۆڵەتێك پەیوەندی بە ئەنجامدانی چالاکی ستراتیژیو گەورە هەبێت کە کاریگەری لەسەر ژینگە هەبێ.

بەشی شەشەم
پشكنینو چاودێریكردنی ژینگەیی

ماددەی شازدەم :

وەزارەت چاودێری دەزگاو پرۆژەو دامەزراوو چالاكیە جۆراوجۆرەكان دەكات، بۆ زانینی ڕادەی پابەندبوونیان بەو مواسەفاتو پێوانەو پێوەرانەی كە لە پاراستنی ژینگەدا بەپێی حوكمەكانی ئەم یاسایە پشتیان پێ دەبەسترێت.

ماددەی حەڤدەم :

پێویستە خاوەن هەر پرۆژەیەك یان دامەزراوێك پرۆسەكانی چاودێری خۆیی بەهەماهەنگی لەگەڵ لایەنەكانی پەیوەندیدار بەپێی ئەو پێوەرو بەرزەفتكارییانە ئەنجام بدات كە وەزارەت دایاندەنێ و، ڕاپۆرت لە سەر ئەوە بەپێی ڕێنمایەكانی وەزارەت یان هەر لایەنێكی دیكە بەرز دەكاتەوە كە، پێڕەوو ڕێنماییەكانی دەرچوو بەپێی ئەم یاسایە دەستنیشانی دەكات.

ماددەی هەژدەم :

یەكەم : وەزارەت تیپی چاودێری ژینگەیی پیكدێنێ كە ئەركەكەی بەرزەفتكردنی سەرپێچی و تاوانەكانی ژینگەییە كە بە پێچەوانەی ئەم یاسایە روودەدەن.

دووەم : تیپی چاودێری كردنی ژینگەیی مافی هەیە بچێتە ناو دامەزراوو دەزگاكان بەمەبەستی پشكنینیانو وەرگرتنی چەند نموونەیەك لێیانو دڵنیابوون لە ڕادەی پیادەكردنی پێوەرو مەرجو بەرزەفتكاریەكانی پاراستنی ژینگە، لەكاتی ئەنجامدانی كارەكەیدا پۆلیس هاوكاری دەكا.

سێیەم : لەسەر خاوەنی پرۆژەو چالاكیە جۆراوجۆرەكان پێویستە ڕێگا بۆ تیپەكانی چاودێری ژینگەیی خۆش بكەن بۆ ئەوەی بتوانن ئەركەكانیان جێبەجێ بكەنو ئەو زانیاری و بەیانانتەی پێ بدا كە بۆ جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە بە پێویستی دەزانی.

ماددەی نۆزدەم :

ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدنیو تاكەكان بۆیان هەیە وەزارەت لەو چالاكی و هەڵسوكەوتانە ئاگادار بكەنەوە كە زیان بە ژینگە دەگەیەنن.

بەشی حەوتەم

ڕێوو شوێنەکانی هاندان

ماددەی بیستەم :

وەزارەت بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی سیستەمێك بۆ هاندان ئامادە دەكات، بەهۆی ئەوەوە، یارمەتی کەسانی سروشتیو مەعنەوی دەدرێن ئەوانەی چالاکی ئەنجامدەدەن یان بیروبۆچوونی وا پێشکەش دەکەن، کە ئەشێ پاراستن یا چاککردنی ژینگەی لێ بێتەدی.

بەشی هەشتەم

بەرپرسیاریەتیو قەرەبووکردنەوەی زیانەکان

ماددەی بیست ویەکەم :

یەکەم : هەرکەسێك ببێتە هۆکار بەکردەوەی کەسیی خۆی یان کەمتەرخەمی، یان کردەوەی ئەو کەسانەی لەژێر سەرپەرشتی یان چاودێری یان کۆنتڕۆڵی ئەو دابن، لەکەسانو لایەنگرانی، یان سەرپێچی یاساکانو پێڕەو ورێنماییەکان بکات، وزیان بەژینگە بگەیەنێ، بەرپرسیاردەبێو دەبێ قەرەبووی بکاتەوە و، زیانەکەش لاببات و، بارودۆخەکەش بگەڕێنێتەوە بۆ کاتی جارانی بەرلەکەوتنەوەی زیانەکە، لەو ماوەیەی لەلایەن وەزارەت دیاریکراوەو بەو مەرجانەی کە دایناوە، لە حاڵەتی کەمتەر خەمی یان مل نەدان بۆ ئەنجام دانی، وەزارەت بۆی هەیە پاش ئاگادارکردنەوەی رێ و شوێن و رێکاری مسۆگەر بۆ لابردنی زیانە کە بگرێتە بەر و سەبەبیکاریش هەموو ئەو مەسرووفانەی بۆ ئەم مەبەستە کردوویەتی سەرباری خەرجییە کارگێرییەکان لە ئەستۆ دەکرێ لەگەڵ ڕەچاوکردنی ئەم پێوەرانەی خوارەوە:

١– پلەی مەترسیداری ئەو ماددە پیسانەو جۆرەکانی.

٢– کاریگەری پیسبوون لەسەر ژینگە لە ئێستاو ئایندەدا.

دووەم : بەرپرسیاریەتی سەبەبکاری ئەو زیانانەی لەئەنجامی سەرپێچیکردن لە پیادەکردنی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم) لەم ماددەیەدا لە بەر چاو دەگیرێ .

سێیەم : حوکمەکانی یاسای شارستانی عێراقی سەبارەت بە ڕێساکانی بەپرسیاریەتی پیادەدەکرێن، لەهەر شتێك لەم یاسایەدا دەقی بۆ نەهاتبێ.

چوارەم : ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیو زیانلێکەوتووان لەتاکەکان بۆیان هەیە، بە پێی حوکمەکانی بەندی (یەکەم) لەم ماددەیەدا داوا بەرزبکەنەوە.

پێنجەم : هەرکاتێ خەرجیەکانی لابردنی پیسی وەرگیرا بەسندوق دەسپێردرێ، تاکو بۆ لابردنی پیسیەکە بەکار بهێندرێت.

دەروازەی سێیەم
حوکمەکانی پاراستنو چاککردنی ژینگە
بەشی یەکەم
پاراستنو چاککردنی ئاو

ماددەی بیست ودووەم :

فرێدان یان ڕۆکردنی هەرماددەیەکی زیان بەخش یان شلەمەنی یان گازی یان تیشکاوەری یان گەرمی، بۆ ناو هەموو سەرچاوە ئاوییەکان یان ئاوەڕۆکانیان قەدەغەیە، ئەگەر بەپێی پێوەرەکانی کارپێکراو چارەسەر نەکرابێ.

ماددەی بیست وسێیەم :

پێوەرە هەرێمایەتییەکان بۆ ئاوی سەرزەویو ژێر زەوی وئاوی خواردنەوە، بە پێڕەو دیاری دەکرێن.

ماددەی بیست وچوارەم :

وەزارەت پێوەرەکانی ئاستی پیسبوونی ڕێگە پێدراو لەو ئاوانەی بۆ خواردنەوەو ئاودانو پیشەسازیو خزمەتگوزاریەکان بەکاردێن، دەسنیشان دەکات، بە مەرجێ هەرکاتێك پێویست بوو چاو بەو پێوەرانەدا بخشێندرێتەوە.

بەشی دووەم
پاراستنو چاککردنی هەوا

ماددەی بیست وپێنجەم :

هەرکەسێکی سروشتی یان مەعنەوی پابەندە بەوەی نەبێتە هۆی بەرپاکردن یان بڵاو کردنەوەی پیسی لە هەوادا، لەوانەش بۆنی پیسی وەرسکەر یان زیانبەخش.

ماددەی بیست وشەشەم :

هەموو چالاکیە پیسکەرەکانی هەوا ملکەچی پێوەرە تایبەتیەکانی هەرێمایەتی دەبن و پێویستە ئەو دەرهاوێشتانە (انبعاثات) لەچوارچێوەی سنووری ڕێگە پێدراو دەرنەچن.

ماددەی بیست وحەوتەم :

وەزارەت ئاستەکانی پیسکردنی ڕێگە پێدراو بۆ ئەو غازە زیانبەخشانە (انبعاثات) دادەنێ کە لە هەموو چالاکیە پیسکەرەکانی هەوا دەکەوێتەوە و ئەوانەی خوارەوەی تیدا دیاردەکرێت:

یەکەم : ئەو ئاستانەی ڕێگەیان پێدراوە بۆ ئەو غازە زیانبەخشانە (انبعاثات) بە هۆی سووتاندنی سووتەمەنی یان هەر ماددەیەکی دیکە بۆ هەر مەبەستێك بێت.

دووەم : ئەو ئاستانەی ڕێگەیان پێدراوە بۆ ئاستەکانی ژاوەژاو.

سێیەم : ئەو ئاستانەی ڕێگەیان پێدراوە بۆ ئاستەکانی تیشکاوەری یان چڕکردنەوەی ماددە تیشکاوەرەکانی کە لە هەر چالاکیەکی تیشکاوەریەوە دەردەچێت.

بەشی سێیەم
پاراستن و چاککردنی خاك

ماددەی بیست و هەشتەم :

ئەوانەی خوارەوە قەدەغەن:

یەکەم : هەرچالاکیەکی بە ڕێگەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناراستەوخۆ ببێتە هۆی زیانگەیاندن بە خاکی زەوی کشتوکاڵی پلە (أ) یان خراپکردنی یان پیسکردنی بە جۆرێك کار لە توانای بەرهەمهێنانی بکات.

دووەم : هەر چالاکیەك زیان بە رووبەری زەوی تەرخانکراو بۆ لەوەرگا بگەیەنێ تەنها مەگەربەپێی ئەو پێڕەو و ڕێنماییانە بێ کە بە پێی ئەم یاسایە دەرکراون.

سێیەم : دامەزراندن و بنیادنانی هەر چالاکیەکی پیشەسازی یان بازرگانی یان خزمەتگوزاری لەسەر زەوی کشتوکاڵی بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

چوارەم : گۆڕینی ڕەگەزی زەوی و زار لە کشتوکاڵیەوە بۆ نیشتەجێ بوون یان پیشەسازی یان بازرگانی یان خزمەتگوزاری، بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

پێنجەم : ڕامالێنی زەوی کشتوکاڵی یان گواستنەوەی خۆڵەکەی بە مەبەستی بەکارهێنانی لە غەیری زەوی کشتوکاڵی و، تەخت کردنەوەی زەوی یان گواستنەوەی خۆڵەکەی بە مەبەستی چاککردنی یان پاراستنی پیتدارییەکەی بە ڕامالێن نا ژمێردرێت.

ماددەی بیست ونۆیەم :

پێویستە لەسەر هەموو کەسێك پابەند بێت بە نەخشەی بنچینەیی ناوچەکانی شارستانی و پاراستنی زەوی لە راکشانی ئاوەدانکاری (الزحف العمراني)، وپێویستە فەرمانگەکانی پلاندانانی ئاوەدانکاری، بەڵگەکانی پێویست بۆ بەدەست هێنانی ڕەزامەندی وەزارەت لەسەر نەخشەو نەخشەسازی و گۆڕانکاریەکان لە ڕەگەزی زەویەکان پێشکەش بکەن.

ماددەی سییەم :

وەزارەت بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنەکانی پەیوەندیدار، مەرجەکانی ژینگەیی گونجاو بۆ چالاکیەکانی گەڕان و کانزاو کانی بەردو بەرد شکێنەرو غەسالەو مەنجەم و دەرهێنانی سامانی نەوتی، و شتی دیکەش دادەنێ، بە شێوەیەك پاراستنی سەرچاوەکانی سروشتی لە هەرێمدا لە پیسبوون و بە بێ هوودە رۆیشتن مسۆگەر بکات.

بەشی چوارەم:
پارێزگاری کردن لە هەمەجۆری گیانلەبەرەکان

ماددەی سی ویەکەم :

بە مەبەستی پاراستنی سروشت و پاراستنی لە بەبیابانبونی و بەرەنگار بوونەوەی و پارێزگاری کردن لە رەگەزی ئاژەڵی و رووەکی ومایەی ژیانیان ئەمانە خوارەوە قەدەغە دەکرێن:

یەکەم : هەرکارو چالاکیەك ببێتە هۆی لە ناوبردن و هەڕەشەکردن لە ڕەگەزەکانی ئاژەڵ و ڕووەك.

دووەم : ڕاوکردنی ماسی و مەل و ئاژەڵ لە وەرزەکانی جووتبوون وزاوزێ کردنیاندا.

سێیەم : ڕاوکردنی ماسی و مەل و ئاژەڵ بە هۆی بەکارهێنانی تەقەمەنی یان ژەهر یان تەزووی کارەبا یان هەر ڕێگەیەکی دیکەی ڕاوکردنی ستەمکارانە.

چوارەم : بڕین و دەرهێنان و نەهێشتنی دارو نەمام و، ڕووەك و گیای سـەر زەوی و ئاوی لە موڵکی گشتی دا.

پێنجەم : ڕاوکردن یان کوشتن یان گرتن یان دەست بەسەرداگرتن یان گواستنەوەی ئەو مەل و ئاژەڵانەی هەڕەشەی نەمانیان لەسەرە و گەڕاندنیان و خستنە ڕوویان بۆ فرۆشتن یان خراپکردنی هێلانەکانیان یان شکاندنی هێلکەکانیان.

ماددەی سی و دووەم :

پێویستە وەزارەت بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان و لایەنە دەرەکییە پەیوەندیدارەکان، باخچەو پارێزراوی سروشتی و سەیرانگای گشتی دروست بکەن و ئەو شوێنە سروشتیانە بپارێزن کە ڕەهەندێکی کەلتووریان هەیە.

ماددەی سی وسێیەم :

بۆ هەموو کەس یان لایەنێك قەدەغەیە،کارێك بکات ببێتە هۆی زیان گەیاندن، یان دەستکاریکردنی ڕەهەندە سروشتی یان جوانی یان کەلتووریەکانی ئەو پارێزراوە سروشتیانە، یان باخچە و سەیرانگا گشتیەکان.

بەشی پێنجەم
بەڕێوەبردنی خاشاك و مادده ترسناكەكان

ماددەی سی وچوارەم :

نابێ هیچ كەسێك هەڵسێت بە دروست كردن یان عەمباركردن یان ژێر زەوی خستن یان سوتاندن یان نقووم كردن یان بەكارهێنان یان چارەسەركردن یان خۆڵێ رزگاركردن لە مادده تیشكاوەرەكان یان هەر ماددەیەك یان پیسییەكی مەترسیداری شل یان رەق یان گازی ، تەنیا بە پێی ئەو رێنماییانە نەبێ كە وەزارەت بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە بەرپرسەكان دەریان دەكات.

ماددەی سی وپێنجەم :

ئەمانەی خوارەوە قەدەغەن:

یەكەم : هاوردنی خاشاكە مەترسیدارەكان كە زیان بە مرۆڤ و ژینگەی هەرێم دەگەیەنن.

دووەم : هاوردنی مادە مەترسیدارەكان بۆ هەرێم تەنیا بە ڕەزامەندی وەزارەت دەبێ.

سێیەم : تێپەڕینی خاشاك و مادده ترسناكەكان بەناو هەرێمدا تەنیا بە ڕەزامەندی وەزارەت دەبێ.

ماددەی سی وشەشەم :

نابێ مادده ترسناكەكان بەرهەم بهێنرێت یان بگوازرێتەوە یان ئالۆگۆڕی پێ بكرێ یان بهێنرێتە ناوەوە یان عەمبار بكرێ تەنیا دوای وەرگرتنی هەموو ئامادەكارییەكانی كە لە دەقی یاساو پێڕەوو ڕێنماییە بەركارەكان هاتوون، بە جۆرێك ئەوە مسۆگەر بكرێ كە هیچ زیانێكی ژینگەیی لێ نا كەوێتەوە.

بەشی شەشەم
قڕكەرەكان و ئاوێتە كیمیاویەكان

ماددەی سی وحەوتەم :

هاوردن و بەكارهێنان و ئالۆگۆڕكردنی ئاوێتە كیمیاوییە قەدغە كراوە نێو دەوڵەتییەكان بە هاوكاری لەگەڵ وەزارەتی ژینگەی عێراقیەوە قەدەغە دەكرێ.

ماددەی سی وهەشتەم :

دروستكردن و هاوردن و رشاندن و ئالوگۆڕكردن و بەكارهێنانی قڕكەری زیندەوەرە زیان بەخشەكان یان هەر ئاوێتەیەكی كیمیاوی دیكە بۆ مەبەستەكانی كشتوكاڵی یان تەندروستی یان تەندروستی گشتی

یان زۆر لە مەبەستەکانی دیکەش قەدەغەیە، تەنیا دوای لە بەر چاوگرتنی مەرج و بەرزەفتکاری و ئەو زەمانەتانەی کە پێڕەوو ڕێنماییەکانی بەپێی ئەم یاسایە دەرکراون دەستنیشانیان دەکات، بە جۆرێك پاراستنی هەموو پێکهاتەکانی ژینگە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ لەکاتی ئێستاو لە ئایندەدا لە کاریگەری زیانبەخشینی ئەم قڕکەرو ئاوێتە کیمیاویانە مسۆگەر بکات.

ماددەی سی ونۆیەم :

لیژنەیەك لە هەرێمدا دادەمەزرێت بایەخ بە تۆمارکردن و دیارکردنی قڕکەرەکان دەدات و لە لایەنە پەیوەندیدارەکان پێك دێت.

بەشی حەوتەم
ڕووبەڕووبوونەوەی کارەساتەکانی ژینگەیی

ماددەی چلەم :

ئەنجومەن بە هەماهەنگی لە گەڵ لایەنەکانی پەیوەندیدار پلانێکی گشتی بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کارەساتەکانی ژینگە دادەنێ و دەخرێتە بەرچاوی ئەنجومەنی وەزیران تا رەچاوی بکات و لەم نەخشەیەشدا ئەمانەی خوارەوە لە بەرچاو دەگیرێن:

یەکەم : ئەنجومەن کۆکردنەوەی زانیاری و پێڕەوەکانی کە لە ناوخۆ و نێودەوڵەتیدا باون لەبەر دەگرێتە خۆ، بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کارەساتەکانی ژینگە و کەمکردنەوەی زیانەکانی.

دووەم :بە پێڕەو لیژنەیەك لەسەر ئاستی هەرێم بە سەرۆکایەتی سەرۆك وەزیران بۆ رووبەروو بوونەوەی کارە ساتەکان و کەمکردنەوەی مەترسییەکان دادەمەزرێ، لایەنەکانی ناو لیژنەکەو ئەرکەکانی و میکانیزمی کارکردنی هەر یەکەیان لە پێش و لە کاتی و لە دوای ڕوودانی کارەساتەکە دەست نیشان دەکات.

سێیەم : تیمەکانی فریاکەوتن بۆ رووبەروو بوونەوەی کارە ساتەکان بە رێنمایی ئەو لایەنانە پێك دەهێنرێن کە نوێنەریان لە لیژنە هەرێمایەتییەکەدا هەیە، کە لە بڕگەی (دووەمی ئەم ماددەیەدا) هاتووە و هەموو پێداویستییە نوێیەکانی لە میلاکی گونجاو و راهێنەر لە بواری رەنگاربوونەوەی ناکاویدا بۆ فەراهەم دەکرێ.

چوارەم : پۆلینکردنی کارەساتەکان بەگشتی و دیاری کردنی ئەرك و بەرپرسیاریەتی هەر لایەنێك بە بەخەبەردان لە ڕوودانی یان مەزەندەکردن بە ئەگەری ڕوودانی و چۆنیەتی ڕووبەڕوو بوونەوەیدا.

پێنجەم : دامەزراندنی ژوورێکی عەمەلیاتی ناوەندی بۆ وەرگرتنی هەواڵەکان لەسەر کارەساتەکانی ژینگە و بەدواداچوونی پێشوازیکردن و ڕەوانەکردنی زانیاریە وردەکان لەربارەیەوە بە ئامانجی کۆکردنەوەی تواناکانی پێویست بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی.

شەشەم: پێکهێنانی کۆمەڵەی کارکردن کە لە ژووری عەمەلییاتەوە پەیدابووە، بۆ بەدواداچوونی ڕووبەڕووبوونەوەی کارەساتەکانی ژینگە لەکاتی ڕوودانیدا یان مەزەندەکردن بە ڕوودانی و ، سەرۆکی کۆمەڵەی کارکردن هەموو دەسەڵاتەکانی پێویستی هەیە بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کارەساتەکانی ژینگە بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان.

دەروازەی چوارەم

حوکمە سزاییەکانی

ماددەی چل ویەکەم :

بۆ وەزیر یان ڕێپێدراوەکەی هەیە، هەر دامەزراوێك یان پڕۆژەیەك یان هەر لایەنێك یان سەرچاوەیەکی پیسکردنی ژینگە ئاگاداربکاتەوە، بۆ لابردنی فاکتەری کاریگەر و زیانبەخش بە ژینگە لەماوەی دە ڕۆژدا لە ڕێکەوتی ئاگادارکردنی بە ئاگاداریەکە، ولە حاڵەتی مل نەدان وەزیر بۆی هەیە کارەکە ڕابگرێ یان دایبخات و بە شێوەیەکی کاتی ڕەزامەندی ژینگەیی بکێشێتەوە تاوەکو چارەسەری پیسبوونەکە دەکرێ و ئەوەش بەپێی ڕێنمایی ڕێکدەخرێ.

ماددەی چل ودووەم :

یەکەم : لەگەڵ سەرپێچی نەکردنی هیچ سزایەکی توند کە لە دەقی یاساکانی دیکەدا هاتبێ، سەرپێچی کەری حوکمەکانی ئەم یاسایە و سیستەم و ڕێنماییەکانی کە بە پێی ئەوەوە دەرکراون، بەبەندکردن سزا دەدرێن بۆ ماوەی لە مانگێك کەمتر نەبێت یان بە غەرامەیەك لە(١٥٠,٠٠٠) سەدو پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٢٠٠,٠٠٠,٠٠٠) دووسەد ملیۆن دینار پتر نەبێت، یان بە هەردوو سزاکان سزا دەدرێت.

دووەم : هەرجارێك سەرپێچیەکە دووبارە بکرێتەوە سزاکە دوو بەرامبەر دەکرێتەوە.

سێیەم : وەزیر یا ڕێپێدراوەکەی لەوانەی کە فەرمانەکەی لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت، بۆی هەیە غەرامە یەك بسەپێنێ لە (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠,٠٠٠,٠٠٠) دە ملیۆن دینار پتر نەبێت، بۆ هەر کەسێك سەرپێچی لە حوکمەکانی ئەم یاسایە و پێڕەو و ڕێنماییەکانی بەو پێیەوە دەرکراون بکات.

ماددەی چل وسێیەم :

سەرپێچیکەر لە حوکمەکانی بڕگە (یەکەم و دووەم و سێیەم)ی ماددەی (35)ی ئەم یاسایە بە زیندانیکردن سزا دەدرێت و ماددەو خاشاکە ترسناکەکان بگەڕێنێتەوە شوێنی جارانیان یان بە ڕێگەیەکی بێ زیان خۆی لێیان ڕزگار بکات لەگەڵ قەرەبووکردنەوەدا.

دەروازەی پێنجەم
حوكمە كۆتاییەكان

ماددەی چل وچوارەم:

ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە لەسەر پێشنیاری وەزارەت پێڕەوی پێویست بۆ جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی چل وپێنجەم:

وەزیر بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی چل وشەشەم:

كار بەهیچ دەقێكی یاسایی ناكرێ گەر لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە ناكۆك بێت.

ماددەی چل و حەوتەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەكان حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ بكەن.

ماددەی چل وهەشتەم:

ئەم یاسایە دوای تێپەڕبوونی ٩٠ رۆژ لە مێژووی بڵاوكردنەوەی لەرۆژنامەی فەرمی (وەقائعی كوردستان) دا جێبەجێ دەكرێ.

مسعود بارزانی

سەرۆكی هەرێمی كوردستان-عێراق

ئەم یاسایە لە 2ی خەرمانان ٢٧٠٨ی كوردی بەرامبەر ٢١ی رەجەب ١٤٢٩ی كۆچی و بەرامبەر ٢٤ی تەمموز٢٠٠٨ی زاینی لە هەولێر دەرچووە .

هۆكاره پێویستیەكانی

دەرچواندنی ئەم یاسایە

لەبەر ئەوەی حكومەتی هەرێمی كوردستان بایەخ بە مافی مرۆڤ دەدات تاكو لە ژینگەیەكی پاك و دروست و سەقامگیردا بژی و لە پێناو پاراستنی هەرێم لە پیسی بە هەموو شێوەو جۆرە جیاوازەكانییەوە و دەستەبەر كردنی ژیانی زیندەوەرەكان لە ژینگەیەكی دروست وپاك وخاوێنداو بۆ ئەوەی بنەماكانی پاراستنی ژینگە لە پلانی گەشەپێدانی مرۆیی و ئابووری و كۆمەڵایەتی و هاندانی گەشەپێدانی بەردەوامی سەرچاوەكانی ژیاری بە شێوەیەك مافی نەوەكانی ئێستا و داهاتوو لەبەر چاوبگرێ و پارێزگاری لە جۆرەكانی زیندەوەر و تەندروستی سروشت و بەروبوومە سروشتییەكانی هەرێم و دەرامەتە ئابوورییەكانی بكات و لە هەر زیانێك بیپارێزێ كە لە چالاكییە پیشەسازی یا كشتوكاڵی یا ئاوەدانكردنەوە و هی دیكە روودەدات و، لە پێناو بڵاوكردنەوەی هۆشـــــیاری و رۆشـــــنبیری ژینگەیی و بۆ پلە بەندكردنی حوكمە ســـــزاییەكان. ئەم یاسایە دەرچوێنرا.